

Bost laranja hazi

ARTHUR CONAN DOYLE

itzulpena: Maren Duñabeitia – Amaia Erdozain – Eider Bermeosolo

BOOKTEGI

Guztion liburuak, guztiontzat

booktegi.eus

ARTHUR CONAN DOYLE

Bost laranja hazi

itzulpena:

Maren Duñabeitia

zuzenketa:

Amaia Erdozain

edizioa:

Eider Bermeosolo

Nire Sherlock Holmes 82 eta 90 urteetako kasuen inguruko notak eta memoriak gainetik begiratu ditudanean, ezaugarri bitxi eta interesgarriak aurkezten dituzten kasu askoren aurrean nago eta ez da erraza erabakitzea zein aukeratu eta zein utzi. Batzuek, ordea, lortu dute dagoeneko publizitatea paperen bidez, eta beste batzuek ez dute eremurik eskaini nire lagunak hain maila altuan zituen ezaugarri berezi horietarako, eta paper hauen xedea ilustratzea da. Batzuek ere bere trebetasun analitikoa nahastu dute, eta narrazio gisa, amaierarik gabeko hasierak izango lirateke, beste batzuk, berriz, partzialki argitu dira, eta haien azalpenak susmo eta ustetan oinarritzen dira, hainbeste maite zuen froga logiko absolutu hartan baino. Bada, dena den, azken horietako bat bere xehetasunetan hain nabarmena eta bere emaitzetan hain harrigarria izan zena, non horren inguruko kontu batzuk emateko tentazioan nagoen, nahiz eta horrekin lotuta dauden puntuak erabat argitu ez diren, eta ziurrenik inoiz izango ez direnak.

87. urteak interes handiagoko edo txikiagoko kasu sorta luze bat eman zigun, eta horien erregistroak gordetzen ditut. Hamabi hilabete honen azpian ditudan izenburuen artean Paradol Chamber-en, Amateur Mendicant Society-ren abenturaren kontakizuna aurkitzen dut, luxuzko klub bat zeukana altzari-biltegi baten beheko gangan, "Sophy Anderson" britainiar ontziaren galerarekin lotutako gertakarien berri, Grice Patersonen Uffa uharteko abentura berezien ingurukoa eta azkenik, Camberwell-en pozoiketa kasuarena. Azken honetan, gogoratu daitekeenez, Sherlock Holmesek hildakoaren erlojua bihurrituz frogatu ahal izan zuen bi ordu lehenago izan zela zauritua eta, beraz, hildakoa denbora horretan oheratu zela —kasua argitzeko garrantzirik handiena izan zuen kenkaria—. Horiek guztiak etorkizuneko egunen batean zirriboratu ditzaket, baina orain ez ditu inork aurkezten horrelako ezaugarri bereziak dituen zirkunstantziak zeinak nire boligrafoarekin deskribatu ditudan.

Iraileko azken egunetan izan zen, eta udazkeneko haizeteak ez-ohiko indarkeriarekin tematu ziren. Egun osoan haizeak oihu egin zuen eta euriak leihoen kontra jo zuen, eta, hortaz, hemen ere, eskuz egindako Londres handiaren bihotzean, bizitzaren errutinatik une batez burua altxatzera behartu gintuzten eta bere zibilizazioaren barrenetatik gizakiari oihu egiten dioten indar elemental handi horien presentzia ezagutzera, kaiola bateko pizti otzanak bezala. Arratsaldea heldu ahala, ekaitza gero eta bortitzagoa zen, eta haizeak negar eta negar-zotinak egiten tximinian zegoen ume baten antzera.

Sherlock Holmes haserrekor eserita zegoen tximiniaren alde batean bere krimenen erregistroak gurutzatzen, ni bestean Clark Russell-en itsas-istorio ederren batean murgilduta nengoen bitartean, harik eta kanpotik datorren galaren ulua testuarekin nahasten zela zirudien arte, eta euri zipriztinak itsasoko

olatu luzeetan luzatzen ziren arte. Nire emaztea amarenean bisitan zegoen, eta egun batzuez Baker Streeteko nire auzo zaharrean bizi nintzen berriro.

«Zergatik», esan nion, nire lagunari begirada altxatuz, «hori ziur aski txirrina zen. Nor etor liteke gaur gauean? Zure lagun bat, agian?

"Zu izan ezik, ez dut inor", erantzun zuen. "Ez ditut bisitak espero".

— Bezero bat, orduan?

«Hala bada, kasu larria da. Ezer gutxiagok gizon bat aterako luke halako egun eta ordu batean. Baina uste dut litekeena dela ugazabandrearen lagun bat izatea».

Sherlock Holmes oker zegoen, izan ere, pasabidean urrats bat eta atean kolpe bat eman baitzuen. Beso luzea luzatu zuen lanpara beregandik urruntzeko eta etorri berriak eseri behar duen aulki hutsaren aldera. "Sartu!" esan zuen.

Sartu zen gizona gaztea zen, kanpotik hogeita bi bat, ondo atondua eta txukun jantzia, itxura finarekin. Eskuan zeraman aterkiak eta bere zira luze distiratsuak igaro zen eguraldi gogorraren berri ematen zuen. Lanpararen dirdirapean begiratu zuen urduri, eta aurpegi zurbila eta begi astunak zituela ikusi nuen, nolabaiteko urduritasunarengatik larritzen den gizon bat bezala. /baten antzera.

«Barkamena zor dizut», esan zuen, bere urrezko binokuluak begietara altxatuz. «Espero dut ez molestatzea. Sentzitzen dut ekaitzaren eta euriaren azterna batzuk ekarri izana zure ganbera erosora».

«Emaidazu zure berokia eta aterkia», esan zuen Holmesek. «Kakoan zintzilikatuko ditut eta lehortu egingo dira. Ikusten dut hego-mendebaldetik etorri zarela.

«Bai, Horshametik».

"Zure behatzetan ikusten dudak buztin eta klarion nahasketa hori guztiz bereizgarria da."

«Aholku bila etorri naiz». "Hori erraz lortzen da". "Eta laguntza".

"Hori ez da beti hain erraza".

«Zure berri entzun dut, Holmes jauna. Prendergast nagusiari entzun nion nola salbatu zenuen Tankerville Cluben eskandaluan.

«A, noski. Txarteletan iruzurra egitea leporatu zioten bidegabe».

"Edozer konpon dezakezula esan zuen". "Gehiegi esan zuen".

"Inoiz ez zarela jipoitu".

"Lau aldiz jipoitu naute, hiru aldiz gizonek eta behin emakume batek".

"Baina zer da hori zure arrakasta kopuruarekin alderatuta?"

"Egia da orokorrean arrakastatsua izan naizela". «Orduan, baliteke nirekin horrela izatea».

"Ekarri aulkia sutondora eta emadazu zure kasuaren berri".

"Ez da ohikoetakoa".

"Nigana etortzen zaizkidanetatik bat ere ez da. Ni naiz azken apelazio auzitegia».

«Eta, hala ere, galdetzen dizut, jauna, zure esperientzia guztian, nire familian gertatutakoak baino gertakari-kate misterioitsu eta esplikaezinagoa entzun ote duzun.

«Interesez betetzen nauzu», esan zuen Holmesek. "Esaguzu hasiera-hasieratik funtsezko gertakariak, eta gero galdetuko dizut garrantzitsuenak iruditzen zaizkidan xehetasun horiei buruz".

Gazteak aulkia altxatu eta oin bustiak sutara atera zituen.

«Nire izena», esan zuen, «John Openshaw da, baina nire aferek, nik ulertzen dudanez, zerikusi gutxi dute negozio ikaragarri honekin. Jaraunspenezko gaia da; beraz, gertaeren ideia bat emateko, auziaren hasierara itzuli behar dut.

«Nire aitonak bi seme zituela jakin behar duzu: nire osaba Elias eta nire aita Joseph. Nire aitak lantegi txiki bat zuen Coventryn, bizikletaren asmakuntza garaian handitu zuena. Openshaw pneumatiko hautsezinen patentatua zen, eta bere negozioak halako arrakasta izan zuen, non hura saldu eta gaitasunen ondorioz erretiratu ahal izan zuen.

«Nire osaba Eliasek Ameriketara emigratu zuen gazte zela eta Floridan lurdun bihurtu zen, non oso ondo ibili omen zen. Gerra garaian Jacksonen armadan borrokatu zen, eta ondoren Hooden menpean, non koronel izatera igo zen. Leek armak utzi zituenean nire osaba bere plantaziora itzuli zen, eta bertan egon zen hiruzpalau urtez. 1869 edo 1870 inguruan itzuli zen Europara

eta Sussexen finka txiki bat hartu zuen, Horsham ondoan. Oso aberats egin zen Estatu Batuetan, eta haiek uzteko arrazoia beltzekiko zuen adeitasuna eta errepublikanoen frankizia zabaltzeko politikarekiko gorrotoa izan zen. Gizon bitxi bat zen, amorratua eta haserre-errezekoa, haserretzen zenean oso ahozikina, eta erretiratuen jarrerakoa. Horshamen bizi izan zen urte guztietan, zalantza dut inoiz herria zapaldu ote zuen. Lorategia eta bizpahiru soro zituen etxe inguruan, eta han egiten zuen ariketa, nahiz eta askotan astez ez zen inoiz bere gelatik irten. Brandy asko edaten zuen eta asko erretzen zuen, baina ez zuen gizartea ikusiko eta ez zuen lagunik nahi, ezta bere anaia ere.

«Ez nion axola; izan ere, gustura hartu ninduen, lehen ikusi ninduenean hamabi urteko gazte bat nintzelako. Hau 1878. urtean izango zen, Ingalaterran zortzi edo bederatzi urte egon ondoren. Nire aitari

erregutu zion ni berarekin bizitzen uzteko eta oso atsegina izan zen nirekin bere erara. Soil zegoenean nirekin backgammon eta dametara aritzea gustatzen zitzaion, eta bere ordezkari egiten ninduen bai zerbitzariekin eta baita merkatariekin ere, hamasei urte nituenean etxeko jaun nintzela. Giltza guztiak gordetzen nituen eta nahi nuen tokira joan eta nahi nuena egin nezakeen, betiere bere pribatutasunean traba egiten ez banuen. Hala ere, salbuespen berezi bat zegoen, gela bakar bat baitzuen, ganbaren artean traste-gela bat, beti giltzapean zegoena, eta ez zidan ez niri ez beste inori sartzen uzten. Mutil baten jakin-minarekin begiratu dut giltza-zulotik, baina inoiz ezin izan nuen halako gela batean espero litzatekeen enbor eta fardel zaharren bilduma bat baino gehiago ikusi.

«Egun batean —1883ko martxoan izan zen— atzerriko zigilua zuen gutun bat zegoen mahai gainean koronelaren plateraren aurrean. Ez zen gauza arrunta berarentzat gutunak jasotzea, bere fakturak guztiak eskudiruarekin ordaintzen baitzituen, eta ez zuen inolako lagunik. «Indiatik!» —esan zuen hura hartzen zuen bitartean—: Pondicherry-ko posta-marka! Zer izan daiteke hau?». Presaka ireki zituen, bost laranja hazi txiki atera ziren handik, eta bere plateraren gainean erori ziren. Honetaz barre egiten hasi nintzen, baina barrea ezpainetatik kendu zitzaidan haren aurpegia ikustean. Ezpaina erori zitzaion, begiak ateratzen zitzaizkion, larruazala masilla kolorekoa, eta oraindik dardarka hartzen zuen gutun-azalera begiratzen zuen: «K. KK!» oihu egin zuen, eta orduan: «Ene Jainkoa, ene Jainkoa, nire bekatuek hartu nautel!».

" 'Zer da, osaba?' oihukatu nuen.

««Heriotza», esan zuen, eta mahaitik altxatuta bere gelara erretiratu zen, ni beldurrez taupadaka utziz. Gutunazala hartu eta tinta gorriz idatzita ikusi nuen barruko flaparen gainean, oiaren gainean, K letra hiru aldiz errepikatuta. Bost hazi lehorrak salbu. Zein izan liteke bere izuaren arrazoia? Gosaltzeko mahaia utzi nuen, eta eskailera igotzean, beherantza zetorrela esku batean ganbararena izan behar zuen giltza herdoildu zahar bat eta bestean, kutxa baten moduko letoizko kutxa txiki bat zeramatzala ohartu nintzen. ««Nahi dutena egin dezakete, baina oraindik xake mate egingo diet», esan zuen zin eginez. «Esan Maryri gaur nire gelan sua piztu nahi dudala eta bidali Fordham-era, Horshameko abokatua».

«Hark agindutakoa egin nuen, eta abokatua iritsi zenean gelara igotzeko eskatu zidaten. Sua distiratsu ari zen, eta parrillan errauts beltz asko eta arol zegoen, paper erre batena bezala, letoizko kutxa bere ondoan irekita eta hutsik zegoen bitartean. Kutxari begiratu nionean ohartu nintzen, haserre batean, estalkiaren gainean gutun-azalean goizean irakurritako K agudoa inprimatuta zegoela.

««Nahi dut, John», esan zuen osabak, «zu nire borondatearen lekuko izatea. Nire ondarea, bere abantaila eta desabantaila guztiekin, nire anaiari, zure aitari, uzten diot, zeina, dudarik gabe, zuretzako izango den. Lasaitasunean gozatu ahal baduzu, ondo eta ederto! Hori egitea ezinezkoa baduzu, hartu nire aholkua, ene mutila, eta utzi zure etsai gorrotoenari. Sentitzen dut halako bi ertz bat ematea, baina ezin dut esan zein norabide hartuko duten gauzek. Fordham jaunak erakusten dizun papera sinatu mesedez».

«Berak agindu bezala sinatu nuen papera, eta abokatuak berarekin eramane zuen. Gertakari bitxi hark, pentsa dezakezun bezala, inpresiorik sakonena eragin zidan, eta hausnartu eta buruari bueltak eta bueltak eman nizkion, ezer ulertu ezinik. Hala ere, ezin nuen ahaztu atzean utzi zuen beldur sentimendua, nahiz eta asteak pasa ahala sentsazioak garrantzia galdu zuen eta ezer gertatu ez zen gure bizitzako ohiko errutina asaldatzeko. Osabarengan aldaketa bat ikusi ahal izan nuen, ordea. Inoiz baino gehiago edaten zuen, eta edozein gizarte motarako joera gutxiago zuen. Denbora gehiena bere gelan pasatzen zuen, atea barrutik giltzapean zuela, baina batzuetan mozkor batean ateratzen zen eta etxetik lehertu eta lorategia urratzen zuen errebolber bat eskuan zuela, inoren beldur ez zela oihukatzen eta ez zuela gizonek edo deabru batek lotuko, ardi bat balitz bezala. Episodio bero horiek amaitzen zirenean, ordea, zalapartan sartzen zen atetik hura barrutik itxiz bere arimaren sustraian dagoen izuaren aurka gehiago lotsatzen ez den gizon bat bezala. Halakoetan bere aurpegia ikusi izan dut, egun hotzean ere, hezetasunez distira, garbiontzi batetik atera berria balitz bezala.

«Tira, kontua bukatzeko, Holmes jauna, eta zure pazientzia gehiegikeriarik ez egiteko, gau bat iritsi zen non mozkor-saio horietako batetik inoiz itzuli ez zen. Bera bilatzen joan ginenean, ahoz behera aurkitu genuen lorategiaren oinean zegoen putzu berde-txiki batean. Ez zegoen indarkeriaren arrastorik, eta urak bi metroko sakonera besterik ez zuen, eta, beraz, epaimahaiak, bere eszentrikotasun ezaguna kontuan izanda, «suizidioaren» epaia eman zuen. Baina nik, banekiela heriotzaren pentsamendutik nola kikildu zen, ezin nuen nire burua konbentzitu bere bidetik atera zela hura ezagutzeko. Hala ere, auzia pasatu zen, eta nire aita ondarearen eta 14.000 £ingururen jabe egin zen, bankuan bere kredituan zeudenak».

«Itxoin», esan zuen Holmesek, «zure adierazpena inoiz entzun dudan adierazpen harrigarrienetakoa dela uste dut. Esaidazu zure osabak eskutitza jaso zuen eguna eta bere ustezko suizidioaren data».

«1883ko martxoaren 10ean iritsi zen gutuna. Haren heriotza zazpi aste geroago izan zen, maiatzaren 2ko gauean».

«Eskerrik asko. Jarraitu mesedez».

«Nire aitek Horsham-en jabetza hartu zuenean, beti giltzapetuta egondako ganbara arretaz aztertu zuen, nik eskatu bezala. Han aurkitu genuen letoizko kutxa, bere edukia suntsitu zuten arren. Azalaren barrualdean paperezko etiketa bat zegoen, KK-ren inzialak zituen K. errepikatzen zen, eta azpian «Gutunak, memorandumak, ordainagiriak eta erregistro bat» idatzita zegoen. Hauek, uste dugu, Openshaw koronelak suntsitu zituen paperen izaera adierazten zuten. Gainerakoan, ganbaran ez zegoen garrantzi handiko ezer, nire osabaren Ameriketako bizitzari buruz sakabanatuta zeuden paper eta koaderno asko baino. Batzuk gerra garaikoak ziren eta bere eginbeharra ondo bete zuela eta soldadu ausartaren ospea hartu zuela erakusten zuten. Beste batzuk Hegoaldeko estatuen berreraikuntza garaikoak ziren, eta politikaz mintzatzen ziren gehienbat, Iparraldetik bidalitako politikari oportunisten kontrako parte hartze handia izan zuelako.

«Beno, 84ko hasiera zen nire aita Horshamera bizitzera etorri zenean, eta dena ahalik eta ondoen joan zen gurekin 85eko urtarrilera arte. Urte berriaren osteko laugarren egunean, nire aitari harridura-oihu zorrotz bat entzun nion elkarrekin gosaltzeko eserita geundela. Han zegoen, eskuan gutun-azal ireki berri batekin eserita eta bost laranja hazi lehor bestearen ahurrean luzatuta. Beti barre egiten zion koronelari buruzko nire istorio zentzugabea deitzen zion horri, baina oso beldurtuta eta harrituta zegoen orain bere buruari gauza bera gertatu zitzaiolako.

" 'Zer da, zer esan nahi du honek, John?' totalkatu zuen.

Bihotza berune bihurtu zitzaidan. 'KK da K.- esan zuen.

«Gutun-azalaren barrura begiratu zuen. «Hala da», oihukatu zuen. «Hona hemen gutunak. Baina zer dago idatzita horien gainean?».

««Jarri paperak eguzki-erlojuan», irakurri nuen sorbaldaren gainetik begiratu.

" 'Zer paper? Zein eguzki-erloju?». galdetu zuen.

" 'Lorategian dagoen eguzki-erlojua. Ez dago besterik —esan nuen; «Baina paperek suntsitutakoak izan behar dute».

" 'Pooh!' esan zuen, bere ausardiari gogor helduz. «Hemen lurralde zibilizatu batean gaude, eta ezin dugu horrelako txorakeriarik izan. Nondik dator gauza hori ?».

««Dundeetik», erantzun nion, posta- markari begiratu.

««Txantxa txoragarri bat», esan zuen. «Zer ikusi daukat nik eguzki-erloju eta paperekin? Ez diet kasurik egingo zentzugabekeriei».

««Zalantzarik gabe, poliziarekin hitz egin beharko nuke», esan nion.

" 'Eta barregarri geratu nire minengatik. Ezer halakorik».

" 'Orduan utzi iezadazu egiten ' "

" 'Ez, debekatu egiten dizut. Ez dut iskanbilarik egingo halako txorakeriagatik».

«Alferrik izan zen berarekin eztabaidatzea, oso gizon tematua baitzen. Ni, ordea, susmoz beteriko bihotzarekin ibili nintzen.

«Gutuna iritsi eta hirugarren egunean, nire aita etxetik joan zen bere lagun zahar bat bisitatzerako, Freebody Major, Portsdown Hill-eko gotorlekuetako baten agintean dagoena. Poztu nintzen joan behar zuelako, etxetik kanpo zegoenean arriskutik urrunago zegoela iruditzen zitzaidan eta. Horretan, ordea, oker nengoen. Bere urruntzearen bigarren egunean telegrama bat jaso nuen alkatearengandik, berehala etortzeko erregutuz. Nire aita auzoan ugariak diren klarion-hobi sakonetako baten gainera erori zen, eta zentzugabe etzanda zegoen, burezurra hautsita zuela. Bereganara joan nintzen presaka, baina inoiz konortea berreskuratu gabe hil zen.

Badirudi, iluntzean Farehametik bueltan ibili zela, eta herrialdea ezezaguna zenez eta harrobi-zuloa hesitu gabe zegoenez, epaimahaiak ez zuen zalantzarik izan «ustekabeko kausek eragindako heriotza» epaia emateko. Haren heriotzarekin lotutako gertakari guztiak arretaz aztertu nituenean, ezin izan nuen erailketa argi zezakeen ezer aurkitu. Ez zegoen indarkeria zantzurik, ez oin arrastorik, ez lapurretarik, ez errepideetan ezezagunak ikusi zirenik. Eta, hala ere, ezin dizut esan nire burua lasai zegoela, eta ia ziur nengoela bere inguruan trama zital bat ehundu zela.

«Modu maltzur honetan sartu nintzen nire herentziara. Galdetuko didazu zergatik ez nuen begi-bistatik kendu? Erantzuten dizut, oso sinetsita nengoelako gure arazoak nire osabaren bizitzako gertakari baten mende zeudela nolabait, eta arriskua etxe batean bezain larria izango zela beste batean.

«85eko urtarrilean izan zen nire aita gaixoak bere amaiera ezagutu zuena, eta ordutik bi urte eta zortzi hilabete igaro dira. Denbora horretan zoriontsu bizi izan naiz Horsham-en, eta madarikazio hori familiarengandik desagertu zela eta azken belaunaldiarekin amaitu zelaren itxaropena neukan. Goizegi hasia nintzen konformatzen, ordea; atzo goizean kolpea nire aitari eman zitzaion moduan jausi zen.

Gazteak txalekotik gutun-azal zimurtu bat atera zuen, eta mahaira itzuliz, bost laranja hazi txiki lehortu zituen haren gainean.

"Hau gutun-azala da", jarraitu zuen. «Posta-marka Londres da, ekialdeko dibisioa. Barruan nire aitaren azken mezuan zeuden hitzak daude: 'K. KK'; eta gero 'Jarri paperak eguzki-erlojuan'."

"Zer egin duzu?" galdetu zuen Holmesek. "Ezer ez."

"Ezer ez?"

«Egia esateko» —bere esku zuri eta meheetan izkutatu zuen aurpegia—, ezindua sentitu naiz. Sugea untxi gizajoarengana hurbiltzen ari den unearen bezala sentitu naiz. Badirudi gaitz erresistente eta ezinegon baten esku nagoela, ezein aurreikuspenik eta inongo neurririk babestu ezin dutena».

"Tut! zut!" —oihukatu zuen Sherlock Holmesek—. «Jokatu behar duzu, gizona, edo zureak egin du. Energiak baino ez zaitu salbatuko. Hau ez da amore emateko garaia».

"Poliziarengana joan naiz". "Ah!"

«Baina irribarre batekin entzun zuten nire istorioa. Sinetsita nago ikuskatzaileak iritzia osatu duela gutun denak txantxa praktikoak direla, eta nire senideen heriotzak benetan istripuak izan zirela, epaimahaiak adierazi zuenez, eta ez zirela abisuekin lotu behar».

Holmesek eskuak estutu zituen airean. "Sinestezina den ergelkeria!" oihukatu zuen.

«Hala ere, polizia bat baimendu didate, etxean nirekin gera daitekeena».

"Gaur zurekin etorri al da?"

"Ez. Bere agindua etxean geratzea zen». Berriz ere Holmesek airea jo zuen.

«Zergatik etorri zara nigana», esan zuen, «eta, batez ere, zergatik ez zara berehala etorri?».

«Ez nekien. Gaur hitz egin dut nire arazoei buruz Prendergasteko alkatearekin eta hark zuregana etortzeko gomendioa eman dit.

«Egia esan, bi egun igaro dira gutuna jaso zenuenetik. Honen aurretik jardun behar izan genuen. Ez daukazu aurrean jarri diguzun hori baino froga gehiagorik, edota guretzako lagungarri izan deitekeen beste xehetasun iradokitzaileik?

"Badago beste gauza bat", esan zuen John Openshawek. Berokiaren poltsikoan arakatu zuen, eta, kolore urdinez tindatutako paper zati bat atera eta mahai gainean jarri zuen. «Gogoan daukat —esan zuen—, osabak paperak erre zituen egunean ikusi nuela errautsen artean zeuden erre gabeko ertz txikiak kolore berezi horretakoak zirela. Orrialde bakar hau bere gelako lurrean aurkitu nuen, eta pentsatzen dut agian besteen artetik astindu den eta era horretan suntsipenetik ihes egin duen paperetako bat izan daitekeela. Haziak aipatzetik harago, ez dut ikusten asko laguntzen digunik. Nik uste dut egunkari pribatu bateko orrialde bat dela. Idazkera nire osabarena da, dudarik gabe».

Holmesek lanpara mugitu zuen, eta biok makurtu ginen paper-orriaren gainean, zeinak bere ertz zarpailaren arabera liburu batetik urratua zela erakusten zuen. "1869ko martxoa" zuen izenburua, eta azpian honako ohar enigmatiko hauek zeuden:

4.ena Hudson etorri zen. Plataforma zahar bera.

7.ena Ezarri haziak McCauley, Paramore eta San Agustineko John Swain-en.

9.ena McCauleyk ezabatuta.

10.ena John Swainek ezabatuta.

12.ena Paramore bisitatu. Dena ondo.

"Eskerrik asko!" esan zuen Holmesek, papera tolestuz eta gure bisitariari itzuliz. «Eta orain ez duzu inola ere segundu bat galdu behar. Ezin dugu denborarik galdu esan didazunaz eztabaidatzeko ere. Berehala itzuli eta jardun behar duzu etxera».

"Zer egingo dut?"

«Gauza bakarra dago egiteko. Berehala egin behar da. Erakutsi diguzun paper hau deskribatu duzun letoizko kutxan sartu behar duzu. Ohar bat ere jarri behar duzu esateko beste paper guztiak zure osabak erre zituela, eta hau dela geratzen den bakarra. Konbentzituko dituen hitzekin baieztatu behar duzu. Hori eginda, berehala jarri behar duzu kaxa eguzki-erlojuaren gainean, agindu bezala. Ulertzen al duzu?"

"Guztiz."

«Momentuz, ez pentsa mendekurik, edo halakorik. Uste dut legearen bitartez hori lor dezakegula; baina gure amarauna dugu ehuntzeko, haiena dagoeneko ehunduta dagoen bitartean. Lehenengo kontua mehatxatzen zaituen arrisku larria kentzea da. Bigarrena, misterioa argitzea eta errudunak zigortzea ».

«Eskerrik asko», esan zuen gazteak, altxatu eta berokia janzten zuen bitartean. «Bizi berria eta itxaropena eman dizkidazu. Zuk aholkatzen duzuna egingo dut, zalantzarik gabe».

«Segundurik ez galdu. Eta, batez ere, zaindu zaitetz bitartean, ez baitut uste dudarik egon daitekeenik oso benetako eta hurbileko arrisku batek mehatxatzen zaituenik. Nola itzuliko zara?"

«Waterlootik trenez».

«Oraindik ez dira bederatziak. Kaleak jendez gainezka egongo dira, beraz, seguru egongo zarela ziur nago. Eta, hala ere, ezin duzu zeure burua gehiegi zaindu».

"Armatua nago".

«Hori ondo dago. Bihar zure kasuari ekingo diot.

— Horshamen ikusiko zaitut, bada?

«Ez, zure sekretua Londresen dago. Han bilatuko dut».

«Orduan, egun bat edo bi egun barru deituko dizut, kutxaren eta paperen berri emanez. Zure aholkuak zehatz-mehatz jarraituko ditut». Eskua eman zigun eta alde egin zuen. Kanpoan haizeak oihu egiten zuen

oraindik eta euriak leihoen kontra ziprztintzen zuen. Istorio bitxi eta basati hau elementu eroen artetik etorri zitzaigula iruditu zitzaigun —galde batean itsas belar xafla batek bezala lehertuta—, eta orain berriro xurgatu zutela.

Sherlock Holmes isilik egon zen denbora batez, burua aurrerantz makurtuta eta begiak suaren distira gorrira makurtuta zituela. Gero pipa piztu zuen, eta bere aulkian bizkarrean makurtuta, ke-eraztun urdinak begiratzen zituen elkarren atzetik sabairaino.

«Uste dut, Watson», adierazi zuen azkenean, «gure kasu guztietan ez dugula hau baino hoberik izan».

«Lauren Seinalea, agian?».

“Beno, bai. Hala ere, John Openshaw hau Sholtoek baino arrisku handiagoaren artean dabilela iruditzen zait.

«Baina», galdetu nion, «arrisku horiek zer diren jakiteko ideia zehatzik pentsatu al duzu?».

"Ezin da zalantzan jarri haien izaera, erantzun zuen.

«Orduan zer dira? Nor da KKK hau eta zergatik jarraitzen du zorigaiztoko familia hau?».

Sherlock Holmes-ek begiak itxi eta ukondoak bere aulkiaren besoetan jarri zituen, hatz-muturrak elkarrekin zituela. «Arrazoitzaile idealak», adierazi zuen, «behin gertaera bakar bat bere eragiketa guztietan erakutsi zionean, bertatik ondorioztatuko luke, ez bakarrik bertara eraman zuten gertaera-kate guztia, baita bertatik etorriko ziren emaitza guztiak ere. Cuvier-ek animalia oso bat hezur bakar baten kontenplazioarekin zuzen deskriba zezakeen bezala, gertakari batzuen lotura ondo ulertu duen behatzaileak gai izan beharko luke beste guztiak zehatz-mehatz adierazteko, aurretik zein ondoren. Oraindik ez ditugu jabetu arrazoiak bakarrik lor ditzakeen emaitzak. Zentzumenen laguntzaz konponbidea bilatu duten guztiak txundituta utzi dituzten arazoak konpon daitezke azterketan. Artea, dena den, bere maila gorenera eramateko, beharrezkoa da arrazoitzaileak bere ezagutzara iritsi diren gertakari guztiak erabiltzeko gai izatea; eta horrek berez dakar, erraz ikusiko duzuen bezala, ezagutza ororen jabe izatea, eta hori, doako hezkuntza eta entziklopedia garai hauetan ere, lorpen arraro samarra da. Ez da hain ezinezkoa, ordea, gizakiak bere lanean baliagarri izan daitezkeen ezagutza guztiak edukitzea, eta hori egiten ahalegindu naiz nire kasuan. Ongi gogoratzen badut, noizbait, gure adiskidetasunaren hastapenetan, oso modu zehatzean zehaztu zenituen nire mugak».

«Bai», erantzun nion barrez. «Agiri berezi bat zen. Filosofia, astronomia eta politika zeroan markatuta zeuden, gogoratzen dut. Botanika aldakorra, geologia sakona herritik berrogeita hamar milia barruko edozein eskualdetako lokatz orbanei dagokienez, kimika eszentrikoa, anatomia ez sistematikoa, literatura

sentsazionala eta krimen-erregistro bakarra, biolin-jotzailea, boxeolaria, ezpata-gizona, abokatua eta kokaina eta tabakoaren bidez autopozoitzailea. Horiek, nire analisiaren puntu nagusiak izan direla uste dut».

Holmesek irribarre egin zion azken horri. «Beno,» esan zuen, « orduan esan nuen bezala orain ere, gizon batek bere garun-ganbara txikia erabili behar duen altzari guztiaz hornituta eduki behar duela, eta gainerakoak bere liburutegiko trastelekuan gorde ditzakeela, non nahi izanez gero eskura ditzakeen. Orain, gaur gauean aurkeztu diguten kasurako, zalantzarik gabe, gure baliabide guztiak bildu behar ditugu. Mesedez, eman iezadazu zure ondoko apalean dagoen 'American Encyclopedia'-ren K letra. Eskerrik asko. Orain aztertu dezagun egoera eta ikus dezagun zer ondoriozta daitekeen. Lehenik eta behin, Openshaw koronelak Amerika uzteko arrazoi oso sendoak zituelako uste sendoarekin has gaitezke. Bere bizitza garaiko gizonek ez dituzte ohitura guztiak aldatzen eta gogoz trukutzen dute Floridako klima xarmagarria Ingalaterrako probintzia-herri baten bizitza bakartiagatik. Ingalaterran bakardadearekiko zuen zaletasun izugarriak norbait edo zerbaiten beldur zela iradokitzen du, beraz, lan-hipotesi gisa pentsa genezake norbait edo zerbaitekiko beldurra izan zela Ameriketatik bultzatu zuena. Zerk beldurtzen zuen, berak eta bere ondorengoek jaso zituzten gutun izugarriak kontuan hartuta baino ezin dugu ondorioztatu. Iruzkindu al zenituen gutun horien posta-markak?».

"Lehena Pondicherrykoa zen, bigarrena Dundeekoa eta hirugarrena Londreskoa".

«Londres ekialdekoa. Zer deduzitzen duzu hortik?"

«Denak itsas portuak dira. Idazlea itsasontzi batean zegoela».

"Bikain. Dagoeneko badugu pista bat. Zalantzarik gabe, probabilitatea —probabilitate handia— idazlea itsasontzi batean egon zela da. Eta orain azter dezagun beste puntu bat. Pondicherryren kasuan, mehatxua bete arte zazpi aste igaro ziren , Dundeen hiruzpalau egun baino ez ziren igaro. Horrek ezer iradokitzen al du?».

"Distantzia handiagoa bidaiatzeko".

«Baina gutunak ere distantzia handiagoa zuen iristeko».

"Orduan ez diot zentzurik ikusten".

«Gizakia edo gizonak dauden ontzia belaontzi bat dela uste da. Badirudi beren eginkizunari ekiteko beti beren abisu edo seinale berezia bidaltzen dutela. Ikusten duzu eskriturak zein azkar jarraitu zion seinalea etorri zenean

Dundeetik. Pondicherrytik baporean etorri balira ia gutuna bezain laster iritsiko ziren. Baina, egia esan, zazpi aste igaro ziren. Uste dut zazpi aste haiek gutuna ekarri zuen posta-ontziaren eta idazlea ekarri zuen belaontziaren arteko aldea irudikatzen zutela».

"Posible da".

«Hori baino gehiago. Litekeena da. Eta orain ikusten duzu kasu berri honen premia hilgarria, eta zergatik eskatu nion Openshaw gazteari kontuz ibiltzeko. Kolpea beti erortzen da igorleek distantzia egiteko beharko luketen denboraren amaieran. Baina hau Londresetik dator, eta, beraz, ezin dugu atzerapenarekin kontatu».

"Ene Jainkoa!" oihu egin nuen. "Zer esan nahi du jazarpen gupidagabe honek?"

«Openshaw-ek zeramatzan paperek berebiziko garrantzia dute belaontziko pertsonarentzat edo pertsonentzat. Uste dut nahiko argi dagoela horietako bat baino gehiago izan behar direla. Gizon bakar batek ezin zituen bi heriotz egin, auzitegiko epaimahaia engainatzeko moduan. Hainbat izan behar ziren bertan, eta baliabide eta determinazio gizonak izan behar zuten. Euren paperak edukitzea esan nahi dute, izan daitekeen titularra. Modu honetan ikusten duzu

KKK-k gizabanakoaren hasiera izateari utzi eta gizarte baten txapa bilakatzen da».

"Baina zein gizartekoa?"

"Inoiz ez al duzu..." esan zuen Sherlock Holmesek, aurrera makurtuz eta ahotsa hondoratuz, "ez al duzu inoiz entzun Ku Klux Klan-en berri?"

"Ez dut inoiz entzun".

Holmesek liburuaren orriei buelta eman zien belaunean. "Hemen dago", esan zuen berehala:

“ ‘Ku Klux Klan. Fusil bati olatu egiteak sortzen duen soinuaren antzekotasun fantasiatik eratorritako izena. Gizarte sekretu ikaragarri hau Hegoaldeko estatuetako soldadu ohi batzuek sortu zuten Gerra Zibilaren ostean, eta azkar sortu zituen tokiko adarrak herrialdeko hainbat tokitan, batez ere Tennesseeen, Louisianan, Karolinetan, Georgian eta Floridan. Bere boterea helburu politikoetarako erabili zen, batez ere hautesle beltzak izutzeko eta bere iritzien aurka zeudenen herrialdetik erailtzeko eta kanporatzeko. Haren haserreak, normalean, markatutako gizonari forma fantastikoan baina orokorrean ezaguna den abisua bidalitako abisua izan ohi zen: haritz-hosto adar bat zati batzuetan, meloi- haziak *edo laranja haziak besteetan*. Hori jasotzen zuenean biktimak bere lehengo bideari uko egin zezakeen edo herrialdetik hegan egin dezake. Gaiari aurre egiten bazion, heriotza eten gabe etorriko zitzaion, eta normalean modu arraro eta ezusteko batean. Hain zen perfektua gizartearen antolakuntza, eta hain sistematikoki bere metodoak,

non ia ez dagoen kasurik inongo inongo inpunitaterik gabe aurre egitea lortu zuenik, edo haren haserreetakoren bat egileengandik aurkitu zutenik. Urte batzuetan erakundea loratu egin zen, Estatu Batuetako gobernuaren eta Hegoaldeko komunitateko klase hobearen ahaleginak egin arren. Azkenean, 1869an, mugimendua nahiko bat-batean erori zen, data horretatik aurrera mota bereko agerraldi puntualak egon badira ere».

«Ikusiko duzu», esan zuen Holmesek liburukia uzten zuen bitartean, «gizartearen bat-bateko hausturak bat egin zuela Openshaw Ameriketatik beren paperekin desagertzearekin batera. Baliteke kausa eta ondorioa izatea. Ez da harritzekoa berak eta bere familiak espiritu inplakagarrienetako batzuk izatea. Uler dezakezu erregistro eta egunkari honek Hegoaldeko lehen gizon batzuk inplikatu ditzakeela, eta asko izan daitezkeela gauez lasai lo egingo ez dutenak berreskuratu arte».

"Orduan ikusi dugun orrialdea..."

«Espero genezakeen modukoa da. Ondo gogoratzen badut, «A, B eta C-ri haziak bidali», hau da, gizartearen abisua bidali zien. Gero, Ak eta Bk desagertu edo herrialdea utzi zuten sarrerak daude, eta, azkenik, C bisitatu zutela, beldur naiz C-rentzat emaitza maltzur batekin. Beno, uste dut, doktorea, leku ilun honetara argi pixka bat sar dezakegula, eta uste dut bitartean Openshaw gazteak duen aukera bakarra esan diodana egitea dela. Gaur gauean ez dago ezer gehiago esateko edo egiteko, beraz, eman iezadazu biolina eta saia gaitezen ordu erdiz ahazten eguraldi miserablea eta gurelagunen bide are miserableagoak. Argitu zuen, eta eguzkia distira apal batez ari zen hiri handiaren gainean zintzilik dagoen belo ilunean zehar. Sherlock Holmes gosaltzen zegoen jada jaitsi nintzenean.

«Barkatuko didazu zuri ez itxaroteagatik», esan zuen; "Aurreikusten dut egun oso lanpetua daukadala Openshaw gaztearen kasu hau aztertzeko".

"Zer pauso emango dituzu?" galdetu nion.

«Nire lehen kontsulten emaitzen arabera izango da oso. Horshamera jaitsi beharko dut, azken finean».

"Ez zara lehenengo hara joango?"

«Ez, herriarekin hasiko naiz. Jo ezazu txirrina eta neskameak zure kafea ekarriko du.

Itxaroten ari nintzela, mahaitik ireki gabeko egunkaria altxatu eta haren gainetik begiratu nuen. Nire bihotzera hotzikara bidali zuen goiburu baten gainean zegoen.

«Holmes», oihu egin nion, «berandu zatoz».

"Ah!" —esan zuen eta kopa utzi zuen—: «Beldur nintzen bezala. Nola gertatu da?" Lasai hitz egin zuen, baina oso hunkituta zegoela ikusi nuen.

"Nire begiek Openshaw izena eta 'Tragedia Waterloo zubitik gertu' izenburua harrapatu zuten. Hona hemen gertatutakoa:

«Bart gaueko bederatziak eta hamarrek bitartean Poliziak, H Dibisioko kondestableak, Waterloo zubitik gertu zegoen guardian, laguntza eske eta uretan zipriztina bat entzun zuen. Gaua, ordea, oso iluna eta ekaitztsua izan zen, eta, beraz, hainbat oinezkoren laguntza izan arren, ezinezkoa zen erreskate bat egitea. Alarma, ordea, eman zuten, eta, urtzainen laguntzaz, azkenean, gorpua berreskuratu zuten. Poltsikoan aurkitu zuen gutun-azal batean agertzen den bezala, John Openshaw zen eta egoitza Horshametik gertu dagoen jaun gazte batena zela frogatu zen. Uste da Waterlooko geltokitik azken trena hartzeko presaka ibili zela, eta bere ziztu bizian eta muturreko iluntasunean bidea galdu zuela eta ibaiko lurrenontzientzako lehorreratze-leku txikietako baten ertzean ibili zela. Gorputzak ez zuen indarkeria aztarnarik erakusten, eta ez dago zalantzarik hildakoa zoritxarreko istripu baten biktima izan zela, eta horrek agintarien arreta deitzea eragin behar zuen ibai ertzeko lehorreko ontzien egoeraz».

Isilik eseri ginen minutu batzuk, Holmes inoiz ikusi nuena baino lur jota eta astinduago zegoen.

«Horrek min egiten dit harrotasunean, Watson», esan zuen azkenean. «Sentimendu txiki bat da, dudarik gabe, baina nire harrotasuna mintzen du. Niretzat kontu pertsonala bihurtzen da orain, eta, Jainkoak osasuna bidaltzen badit, eskua jarriko diot koadrila honi. Niregana etorri behar zen laguntza eske, eta hiltzera bidaliko nuela...!». Bere aulkitik jauzi egin zen eta gelan barrena ibili zen kontrola ezinezko asalduraz, bere masail zimeletan gorriturik eta esku luze eta meheak estutu eta askatuz urduri.

"Deabru maltzurak izan behar dira", esan zuen azkenean. «Nola engainatu zuten hara behera?

Lubeta ez dago geltokirako zuzeneko linean. Zubia, dudarik gabe, jendez gainezka zegoen, baita halako gau batean ere, euren xederako. Beno, Watson, ikusiko dugu epe luzera nork irabaziko duen. Orain kalera noa!"

"Poliziarengana?"

"Ez; Nire polizia izango naiz. Sarea irauli dudanean euliak har ditzake, baina lehen ez».

Egun osoan aritu nintzen nire lanean, eta berandu zen Baker Streetera itzuli nintzenean. Sherlock Holmes ez zen oraindik itzuli. Ia hamarrek ziren sartu zenean, zurbil eta higatuta zirudien. Aulkira hurbildu zen, eta ogitik zati bat urratuz, bortizki irentsi zuen, ur zirriborro luze batekin garbituz.

"Gose zara", esan nion.

«Goseak hiltzea. Memoriatik irrist egin dit. Gosaritik ez dut ezer hartu».

"Ezer ez?"

«Mokadu bat ere ez. Ez nuen horretan pentsatzeko astirik». "Eta nola lortu duzu?" "Beno."

"Pistarik al duzu?"

«Eskuaren hutsunean dauzkat. Young Openshaw ez da mendekatu gabe geratuko. Zera, Watson, jar diezaiegun euren deabruzko marka. Ondo pentsatuta dago!"

"Zer esan nahi duzu?"

Laranja bat hartu zuen armairutik, eta erdi bana eginda, haziak mahai gainean zabaldu zituen. Horietatik bost hartu eta gutun-azal batean sartu zituen. Flaparen barrualdean "S. H.rena JOrentzako" Ondoren, zigilatu eta "James Calhoun kapitainari, Barque *Lone Star*, Savannah, Georgia"ri zuzendu zion.

"Horrek itxarongo dio portuan sartzen denean", esan zuen, barreka. «Lorik gabeko gaua eman dezake. Bere patuaren aitzindari bezain ziur aurkituko du Openshaw-ek aurretik egin zuen bezala ».

"Eta nor da Calhoun kapitain hau?"

«Taldeko buruzagia. Besteek ere izango dute, baina berarekin hasiko naiz».

"Nola aurkitu duzu?"

Poltsikotik orri handi bat atera zuen, dena dataz eta izenez beteta.

«Egun osoa eman dut», esan zuen, «Lloyd-en erregistroen eta paper zaharren fitxategien gainean, 83ko urtarrilean eta otsailean Pondicherry-n ukitu zuten ontzi bakoitzaren etorkizuneko ibilbideari jarraituz. Han hogeita hamasei tonako ontziak zeuden, hilabete horietan bertan egon zirenak. Horietatik batek, *Lone Starrek*, berehala deitu zuen nire arreta, izan ere, Londrestik atera zela jakinarazi zuten arren, izena Batasuneko estatuetako bati ematen zaiona da.

"Texas, uste dut."

«Ez nengoen eta ez nago ziur zein; baina banekien itsasontziak jatorri amerikarra izan behar zuela».

"Zer orduan?"

«Dundee-ko agiriak bilatu nituen, eta 85eko urtarrilean *Lone Star* itsasontzia han zegoela aurkitu nuenean, nire susmoa ziurtasun bihurtu zen. Orduan, gaur egun Londresko portuan zeuden ontziei buruz galdetu nion.

"Bai?"

«*Lone Star* joan den astean iritsi zen hona. Albert Dock-era jaitsi eta gaur goizean mareak ibaian behera eramanez duela ikusi dut, Savannah aldera. Gravesend-era kableatu nuen eta duela denbora bat hil zela jakin dit, eta haizea ekialdekoa denez, ez dut zalantzarik Goodwins-en ondortik eta Wight uhartetik urrun ez dagoela.

"Zer egingo duzu, bada?"

«Oh, eskua bere gainean daukat. Jakin dudanez, bera eta bi lagun ontzian jaiotako amerindiar bakarrak dira. Besteak finlandiarrak eta alemaniarrek dira. Badakit, gainera, bart hirurak ontzitik urrun zeudela. Zama kargatzen ibili den zamaketariarengandik entzun nuen. Euren belaontzia Savannah-era iristen den unean posta-ontziak eskutitz hau eramango du , eta kableak Savannah-eko poliziari jakinaraziko dio hiru jaun hauek hemen oso bilatuta daudela, hilketa leporatuta.

Ez dago akatsik inoiz, hala ere, giza planik hoberenetan, eta John Openshaw-en hiltzaileek ez zuten inoiz jasoko laranja hazirik zeinak erakutsiko zien beraien bezain beste maltzur eta irmo bat zegoela, beraien atzetik. Oso luzeak eta oso gogorrak izan ziren ekinokzialak urte hartan. Luze itxaron genuen *Lone Star*-eko Savannah-ren berri izateko, baina inoiz ez zitzaigun iritsi. Behintzat entzun genuen Atlantikoko urrutiko nonbaiten itsasontzi baten popa-zutoin hautsi bat ikusi zela olatu baten hondoan kulunkatzen, "L. S." gainean zizelkatua, eta hori da *Lone Star*-en patuaz jakingo dugun guztia.